

Koncepcia rozvoja a riadenia Správy Národného parku Malá Fatra

Národný park Malá Fatra – stručná charakteristika a ohrozenia

Národný park Malá Fatra je výnimočný svojimi prírodnými hodnotami. Na pomerne malom území sa tu stále vyskytujú ekosystémy so zachovalými prirodzenými procesmi. V človekom silne ovplyvnenej európskej krajine predstavuje jeden z posledných ostrovov divočiny s trvalým výskytom veľkých šeliem, osobitý je aj svojou geografickou polohou na západnom okraji karpatského oblúka. Národný park Malá Fatra je špecifický aj mimoriadnou pestrosťou geologických a klimatických pomerov, čo spolu s vertikálnou členitosťou má za následok veľkú rozmanitosť rastlinných a živočíšnych spoločenstiev. Svoju pečať tu zanechala aj ruka človeka z čias valaskej kolonizácie, ktorá mala významný vplyv na súčasnú podobu pohoria. Ich činnosťou vznikli rozsiahle lúky nad pásmom lesa (hole), ktoré majú najmä na vápencoch bohatú rastlinnú biodiverzitu. V rámci územia Národného parku Malá Fatra je vyčlenených niekoľko maloplošných chránených území, ktoré si pre svoje prírodné hodnoty, bohatosť rastlínstva a živočíšstva zasluhujú zvýšený stupeň ochrany. *Pri aktuálnej celkovej výmere NP Malá Fatra 223,8 km² dosahujú všetky rezervácie v parku s 5. stupňom ochrany rozlohu 43,7 km². **Bezzásahovosť je teda aktuálne zabezpečená na 19,52 % výmery parku.** Územie NP Malá Fatra je súčasťou európskej sústavy chránených území Natura 2000 (SKUEV0252 Malá Fatra, SKCHVU013 Malá Fatra).*

Ohrozenia: Medzi hlavné negatívne vplyvy na prírodné prostredie Národného parku Malá Fatra patrí hospodárenie v lesoch, ktoré sa nie vždy zakladá na prírode blízkom obhospodarovaní, urbanizácia územia, ale aj živelný výkon športovo-rekreačných aktivít, respektíve vysoká návštevnosť. Treba poznamenať, že všetky tieto faktory sa okrem iného podpísali pod pokles stavu populácií vzácnych druhov kurovitých vtákov. *V prípade hlucháňa hôrneho Slovensko na Európskom súdnom dvore prehralo spor a súd dal za pravdu Európskej komisii, podľa ktorej Slovensko nedostatočne chránilo tohto vzácneho živočícha.*

1. Zabezpečenie ochrany prírody národného parku

Východiskový stav (identifikácia zdrojov konfliktov)

1. Výrazná prevaha súkromného vlastníctva pozemkov na území národného parku, a zároveň rozdrobenosť pozemkového vlastníctva (čo nie je problémom len ochrany prírody).
2. Rekreačná záťaž v území a živelné športovo-rekreačné aktivity.

1. Výrazná prevaha súkromného vlastníctva pozemkov na území národného parku.

Zabezpečenie ochrany prírody na neštátnych pozemkov je možné len vtedy, pokiaľ dôjde ku konsenzu s vlastníkmi. Značná časť majiteľov pozemkov v Malej Fatre sa s myšlienkou národného parku nestotožňuje. Súkromné vlastníctvo pozemkov pritom predstavuje približne 90 % celého územia, čo je po Pieninách najviac zo všetkých národných parkov na Slovensku. Tento postoj vlastníkov je istým spôsobom pochopiteľný a legitímny, nakoľko počiatky ochrany prírody územia Malej Fatry siahajú do čias socializmu, kedy bolo vyhlasovanie chránených území direktívne a bez diskusie s vlastníkmi. Treba však zdôrazniť, že toto vyhlasovanie nebolo v žiadnom prípade samoúčelné, ale Malá Fatra vďaka svojim prírodným hodnotám spĺňala kritéria na zaradenie do príslušnej kategórie chráneného územia. Po páde režimu a následne zrealizovaných reštitúciách sa za 33 rokov nenašla politická vôľa, aby sa štát s vlastníkmi dohodol a to demokratickým spôsobom a obojstranne výhodne. Dlhodobý systémovo neriešená kolízia záujmov vlastníka svoje pozemky nerušene využívať a zákonných obmedzení zo strany ochrany prírody viedlo k prehlbujúcemu sa konfliktu a nedôvere voči štátnym inštitúciám. Uvedený konflikt záujmov v Malej Fatre vyústil v roku 2020 do iniciatívy vlastníkov zriadiť Prírodný park Krivánska Fatra, čo by znamenalo zmenu kategórie chráneného územia, de facto zrušenie národného parku a zníženie stupňa ochrany. Aktuálne však možno zákonne chránené územie zrušiť len v prípade zistenia nových skutočností, ktoré majú závažný vplyv na predmet ochrany, alebo ak predmet ochrany zanikol, čo nie je prípad Malej Fatry.

Fakt, že územie Národného parku Malá Fatra je na 90 % plochy v súkromnom vlastníctve je východiskovým a kľúčovým rozhodovacím kritériom pre stanovenie ďalších opatrení a krokov, ktoré je potrebné zrealizovať na zabezpečenie jeho ochrany. Je dôležité poznamenať, že práve prevaha súkromného vlastníctva vytvára v Národnom parku Malá Fatra špecifickú lokálnu situáciu, ktorá si vyžaduje špecifické riešenia, aké nemajú

*na Slovensku obdoba. V Malej Fatre **nie možné realizovať rovnaký prístup ako iných v chránených územiach s prevahou štátneho vlastníctva.** Vlastník, správca, nájomca má osobitné postavenie v legislatíve ochrany prírody, nevzťahujú sa neho niektoré zákazy a je kľúčovým partnerom pri zonácii, programe starostlivosti, schvaľovaní návštevneho poriadku, či ďalších aktivitách. Kvalitatívne zlepšenie tohto partnerstva umožnila reforma národných parkov, ktorá priznala správam národných parkov právnu subjektivitu, a tak bude možné oveľa pružnejšie a hlavne proaktívne realizovať spoločné rozvojové aktivity v území.*

2. Rekreačná záťaž v území, urbanizácia územia, neregulované a živelné športovo-rekreačné aktivity

Druhým problémom v území je rekreačná záťaž. Najviac navštevovanými lokalitami v letnom období sú Jánošíkove Diery a Vrátna dolina – Snilovské sedlo. Veľkým problémom je aj erózia chodníkov a zašľapávanie vegetácie najmä v oblasti hlavného hrebeňa. V zimnom období registrujeme v poslednej dobe nárast obľúbenosti skialpinizmu a freeridu, ktorý sa však realizuje, žiaľ, aj v najprísnejšie chránených častiach prírody. Návštevníci svojim pohybom vo voľnom teréne výrazne rušia živočíchy, z ktorých mnohé sú zákonom chránené. Najhoršie sú na tom tetrov hoľniak a tetrov hlucháň. Ďalším problémom je tlak na výstavbu vo Vrátnej doline, ešte v rokoch 2009-2010 bol vtedajším vedením ŠOP SR odobrený doplnok územného plánu, ktorý umožnil väčšiu výstavbu v lokalite Tižinka. Niektoré povolené stavby v danej lokalite sa ešte stále nerealizovali, no ich výstavba sa blíži.

Ciel: Zabezpečenie ochrany územia Malej Fatry tak, aby nielen nedochádzalo k jeho degradácii, ale aby sa stav prírody postupne zlepšoval. Nevyhnutným predpokladom je docielenie konsenzu s vlastníkmi pozemkov.

Navrhované riešenia:

- 1) V maximálnej miere je potrebné využívať predkupné právo štátu, samozrejme výlučne len v prípade, že vlastník má záujem pozemok odpredať. Za týmto účelom budem iniciovať osobitné rokovania s vlastníkmi vopred vytypovaných pozemkov (kľúčová je celistvosť pozemku a jeho lokalizácia).
- 2) Dôsledné a najmä včasné uplatňovanie rôznych foriem náhrad za obmedzenie bežného obhospodarovania, či osobitných zmluvných vzťahov (finančná náhrada, zmluvná starostlivosť, nájom pozemkov). V minulosti sa vyskytli prípady, kedy platby za obmedzenie meškali, čo prispelo k ďalšiemu prehĺbeniu nedôvery. Zmluvná starostlivosť zase umožňuje priamo zapojiť vlastníkov do ochrany prírody tým, že za odplatu na svojich územiach vykonávajú aktivity, ktoré smerujú k zlepšeniu stavu ekosystémov.
- 3) Aktívne a priamo zapojiť vlastníkov pozemkov do prípravy a realizácie rôznych projektových výziev na zabezpečenie ochrany prírody v partnerstve so správou národného parku, ktorá je odborným garantom ochrany prírody. Môže ísť o rôzne činnosti, ako napríklad realizácia prírode blízkeho obhospodarovania lesa, aktivity prírodného turizmu, zabezpečenie technického stavu turistických chodníkov, zabezpečenie infraštruktúry pre návštevníkov, výskum, monitoring a podobne. Keď bude národný park ako samostatný subjekt „zdrojom financií“ pre vlastníkov pozemkov, budú mať k nemu vlastníci oveľa pozitívnejší vzťah, ako keď je len „zdrojom nariadení a obmedzení.“
- 4) Pre zachovanie biodiverzity hôľneho pásma je dôležité, aby sa časť holí zabezpečila extenzívnym pasením, ktoré však vzhľadom na zvýšené náklady nie je dnes ekonomicky rentabilné a vyžaduje si dotácie. Je nevyhnutné nastaviť dotačné schémy z PPA tak, aby boli pružné a prispôsobené limitujúcim obmedzeniam zo strany ochrany prírody.
- 5) Umožnenie výnimky regulovaného výkonu práva poľovníctva pre súkromných vlastníkov pozemkov v časti novovyhlásenej A-zóny v rámci pripravovanej zonácie národného parku. Je veľká pravdepodobnosť, že uvedený kompromis môže významnou mierou prispieť k ochote vlastníkov zaradiť svoje pozemky do bezzásahu. Pre prežitie mnohých živočíšnych druhov ale najmä pre zachovanie ich biotopov je osobitne dôležité, aby sa vo vybraných častiach lesov nevykonávala hospodárska činnosť. Výkon práva poľovníctva, pokiaľ bude realizovaný zodpovedným spôsobom, nemá s prihliadnutím na nedostupnosť a náročnosť tohto terénu zásadný vplyv na ochranu biodiverzity. Z pohľadu praktickej ochrany prírody je ústupok voči poľovníctvu rozhodne lepším riešením, ako nedosiahnutie dohody súvisiacej s hospodárením v lese. Kompenzáciou pre tento kompromis voči súkromným vlastníkom by bolo budúce vylúčenie poľovníctva na

celistvých pozemkoch v správe NPMF (po ukončení aktuálneho nájmu poľovného revíru). Je výhodou, že v Národnom parku Malá Fatra sú tieto štátne plochy sústredené na južných svahoch Stohu - v oblasti Šútovskej doliny a doliny Bystrička, kde môže takto vzniknúť plošne najväčší celistvý komplex kľudovej zóny v rámci celého parku, čo je pre ochranu biodiverzity zásadné. Táto plocha môže v budúcnosti slúžiť na rozvoj prírodného turizmu.

6) Rozširovanie bezzásahových zón bude postupné, rozložené na etapy (optimálne podľa decénií v zmysle platnosti PSoL), a zrealizuje sa v oveľa dlhšom časovom horizonte ako určuje príliš ambiciózne Envirostratégia 2030 (podľa ktorej má do roku 2025 bezzásah predstavovať 50 % celkovej rozlohy každého národného parku a 75 % tejto rozlohy do roku 2030). Tento časový harmonogram nie je reálne v Malej Fatre docieľiť, napríklad v Nemecku si určili časový horizont 30 rokov. Zásadným aspektom, ako tieto ambiciózne a potrebné ciele naplniť v čo možno najkratšom horizonte, je jasná finančná podpora štátu v podobe riadne a včas vyplácaných náhrad patriacich vlastníkovi.

Ciel: Zabezpečenie udržateľného turisticko-rekreačného využívania národného parku, ktorý nebude poškodzovať prírodné prostredie národného parku.

Navrhované riešenia:

1) Vypracovanie a schválenie aktualizovaného návštevného poriadku národného parku. Keďže by mal byť vypracovaný v súlade s opatreniami vyplývajúcimi z programov starostlivosti o národný park a CHVU, bolo by vhodné jeho definitívnu podobu uzavrieť až po schválení predmetnej dokumentácie ochrany prírody. Návštevný poriadok budeme po obsahovej stránke tvoriť v spolupráci so zástupcami športových komún, čím sa zabezpečí väčšia akceptácia prípadných obmedzení, nemožno však pri jeho návrhu v žiadnom prípade opomenúť vlastníkov pozemkov a samosprávy, ktorí jediní zmysle zákona návrh návštevného poriadku pripomienkujú.

2) Vzhľadom na aktuálne problémy vo vzťahu k zimnému využívaniu územia by mohol byť alternatívou "dočasný" návštevný poriadok a to vo forme zoznamu vyhradených miest (obdobne ako v TANAPe). NP Malá Fatra nemá v návštevnom poriadku definovaný skialpinizmus, ani freeride. Je to z dôvodu, že v dobe prípravy návštevného poriadku neboli tieto športy tak masové, ako dnes. Druhým z dôvodov, prečo bol návštevný poriadok takto nastavený, je malá rozloha pohoria vo vzťahu k výskytu chránených druhov živočíchov. Dnes je dôležité tieto aktivity usmerniť a regulovať, po dohode so zástupcami komunity skialpinistov by bolo možné vytýpať vhodné lokality, ako aj ich prípadné časové obmedzenie vo vzťahu k ochrane fauny. Tento návrh je rovnako potrebné vopred odkomunikovať s vlastníkami pozemkov. V prípade vyhradenia takýchto miest bude dôležitá kontrola ich dodržiavania, ale i vyhodnocovanie prípadných dopadov na citlivé druhy, pričom predchádzajúca komunikácia so zástupcami komunity skialpinistov by mala prispieť k väčšej akceptácii prípadných obmedzení.

3) Stavebná činnosť v území národného parku by mala prebiehať v súlade s územnoplánovacou dokumentáciou. Do budúca by bolo vhodné stanoviť pre Vrátnu dolinu stavebnú uzáveru (jestvujúce stavby však je možné rekonštruovať so zachovaním pôvodnej zastavanej plochy) tak, aby z nej nebola druhá Demänovská dolina. Aktuálne schválenú (realizovanú aj plánovanú) výstavbu v rámci územného plánu vo Vrátnej doline, navrhujem v súčinnosti s príslušným stavebným úradom podrobiť pasportizácii a revízii, či nedošlo prekročeniu kapacity a únosnosti územia.

6) V prípade najviac navštevovaných lokalít je možné uvažovať nad výberom vstupného, pretože vstupné do chráneného územia slúži v zmysle zákona o ochrane prírody aj na reguláciu návštevnosti. Spoplatnením týchto lokalít by sa časť návštevníkov mohla presunúť na iné miesta v danom parku. Vstupné je však možné vyberať len so súhlasom vlastníka dotknutého pozemku. Naše opakované prieskumy názorov návštevníkov hovoria, že len 13 % návštevníkov nie je ochotných vstupné zaplatiť. Vstupné je zároveň vhodným inovatívnym zdrojom financovania ochrany prírody a výnosy z neho by mal byť určené najmä na zabezpečenie ochrany prírody (napríklad kompenzácie pre vlastníkov), nie na režijné náklady správy.

7) V neposlednom rade je potrebná informovanosť návštevníkov o prírodných hodnotách a to formou rôznych nástrojov environmentálnej výchovy (náučné chodníky, návštevnícke centrá, sprievody, web stránky,

sociálne siete a podobne). Dôležitá je aj kvalitná infraštruktúra pre návštevníkov a nakoľko je väčšina pozemkov neštátnych, jej budovanie musí byť realizované v spolupráci s vlastníkami.

2. Inštitucionálne zabezpečenie – riadenie správy národného parku

Kľúčovou úlohou správy národného parku je zabezpečenie cieľov ochrany prírody (v súlade so zákonom o ochrane prírody) a týmto úlohám sa musí podriaďiť celý chod organizácie. Vytvorenie samostatného právneho subjektu so sebou prinieslo množstvo úloh, ktoré predtým zastrešovalo riaditeľstvo ŠOP SR v Banskej Bystrici. Nevyhnutné bolo prijať čo najskôr nových zamestnancov zabezpečujúcich samotný chod organizácie (ekonóm, personalista, účtovník, majetkový referent).

Cieľ: Správa Národného parku Malá Fatra so sídlom vo Varíne ako rovnocenný a rešpektovaný partner pre všetkých lokálnych, zainteresovaných a kľúčových „hráčov“ (vlastníkov, samosprávy, podnikateľov, verejnosť). Stabilná a funkčná organizácia s jasne stanovenými úlohami a prioritami.

Navrhované riešenia:

- 1) Správa Národného parku Malá Fatra ako samostatný právny subjekt by mal byť strategickým partnerom v regióne. K tejto úlohe by mala dopomôcť v zmysle zákona o ochrane prírody zriadená Rada národného parku so zástupcami relevantných aktérov, kde by sa mali prekonzultovať všetky strategické plány a vízie.
- 2) Čo týka samotnej inštitúcie, bude potrebné postupne ďalšie personálne dobudovanie správy národného parku na kvalitné zabezpečenie úloh, ktoré sa od samostatnej organizácie vyžadujú. Do budúca bude potrebné tím zamestnancov ešte posilniť o ďalších pracovníkov, aktuálne na správe pracuje 23 pracovníkov, v krátkodobom horizonte sa uvažuje s počtom 28 zamestnancov. Vhodné by bolo zrealizovať interný personálny audit, aby sa rovnomernejšie rozdelili pracovné úlohy medzi kolektív zamestnancov s dôrazom na efektivitu práce. V prípade môjho zvolenia do funkcie riaditeľa správy, bude nutné na dobu počas výkonu mojej funkcie obsadiť miesto krajinára.
- 3) Časť pracovníkov pracuje na správe dlhšie obdobie (viac ako 10 rokov), poznajú pomery a zažili niekoľko organizačných zmien. Dlhotrvalá stagnácia a centralizovanie riadenia do Banskej Bystrice nemalou mierou prispeli k frustrácii z vývoja ochrany prírody na Slovensku. Celý proces transformácie je náročný a vyžaduje si maximálne úsilie celého tímu, neraz aj nad rámec štandardných pracovných povinností. Treba poznamenať aj to, že časť pracovníkov parku sa s reformou národných parkov a s právnou subjektivitou nestotožnila. Bude však potrebné posilniť ich vnútornú motiváciu a zápal pre ochranu prírody, pretože úspech ochrany národného parku v plnej miere závisí na každom jednom členovi pracovného tímu.
- 4) Správa Národného parku Malá Fatra za posledných 11 rokov realizovala viacero kvalitných výskumných aktivít, taktiež spolupracovala s viacerými univerzitami. Do budúca je dôležité v tomto trende pokračovať. Kvalitné dáta založené na vede sú predpokladom, respektíve podmienkou kvalitného a nespochybňovaného rozhodovania o území. Na tento účel bude na správe zriadené samostatné oddelenie vedy a výskumu, ktoré bude koordinovať všetky výskumné aktivity.
- 5) Odpočtovanie úloh vyplývajúcich z ročného plánu hlavných úloh navrhujem vo forme záverečných správ, ktoré budú predložené Rade národného parku a zverejňované na webovom sídle správy.
- 6) Environmentálna výchova má na správe dlhoročnú tradíciu v rámci aktivít pôvodnej Školy ochrany prírody, ktorá má v regióne vybudovanú stabilnú pozíciu. V nastavenej latke bude potrebné pokračovať avšak s väčším dôrazom na problematiku ochrany prírody v národnom parku a inovatívne trendy (ako napríklad občianska veda).
- 7) V roku 2001 som sa zúčastnila na otvorení návštevníckeho centra a Správy NP Kalkalpen v Mollne, kde bola s národným parkom podpísaná dohoda o spolupráci. Navrhujem túto medzinárodnú spoluprácu obnoviť, prípadne započítať novú s inými zahraničnými národnými parkami s cieľom výmeny skúsenosti, či inej formy spolupráce v oblasti ochrany prírody. Do tejto spolupráce prizvem aj zástupcov vlastníkov pozemkov.
- 8) V rámci pripravovanej transformácie Slovenskej inšpekcie životného prostredia sa uvažuje s integrovanou Strážou prírody, a to spojením Stráže prírody, Vodnej stráže a Rybárskej stráže. Domnievam sa, že je potrebné

jasne odlíšiť dobrovoľnú a profesionálnu zložku stráže prírody a to v kontexte požadovaných nárokov a úloh. Dobrovoľnú Stráž prírody, ktorej hlavnou úlohou je kontrolná činnosť, by mala koordinovať SIŽP, kým profesionálni strážcovia v organizačnej štruktúre národného parku majú okrem kontrolnej činnosti plniť aj iné úlohy pre správu (monitoring bioty, zber dát v teréne, značenie chránených území, environmentálnu výchovu, praktickú starostlivosť o chránené rastliny a živočíchy a podobne).

3. Finančné zabezpečenie ochrany prírody v Malej Fatre

Aktuálne predstavuje výška kontraktu medzi MŽP SR a správou národného parku na obdobie od 1.4.2022 do 31.12.2022 (9 mesiacov) sumu 781 802€, do tejto sumy je zapracované aj financovanie činnosti správy z prostriedkov Environmentálneho fondu. Z uvedeného vyplýva, že na ročný chod správy národného parku je potrebná suma 1 042 402€.

Cieľ: Ekonomicky udržateľná ochrana prírody v Národnom parku Malá Fatra
--

Navrhované riešenia:

1) Keďže Správa NP Malá Fatra spravuje len malé percento štátnych pozemkov, má veľmi obmedzené možnosti samofinancovania a bude potrebovať oveľa väčšiu finančnú podporu zo strany štátu (minimálne do doby legislatívneho nastavenia inovatívnych foriem financovania). Problematiku financovania národných parkov zhrnula aktuálna ekonomická analýza Inštitútu environmentálnej politiky „Národné parky pre 21. storočie“, ktorá poukázala na niektoré formy takéhoto financovania. Aplikovateľné pre Malú Fatru sú najmä – vstupné, podiel na dani za ubytovanie, koncesie a dobrovoľné príspevky, či spoplatňovanie ekosystémových služieb (pitnú vodu), pričom treba vopred jasne a transparentne určiť toky financií. V tom kontexte je dôležité rozlíšiť financie na režijné výdavky správy národného parku a financie na zabezpečenie výkonu ochrany prírody (napríklad finančné nástroje náhrad za obmedzenie bežného obhospodarovania, financie na výkup, či nájom pozemkov, financovanie výskumu a podobne). Ochrana prírody je celospoločenská objednávka a služba verejnosti, chránené územia sú dôležité stabilizačné prvky pre adaptáciu na zmenu klímy. V optimálnom prípade by mal štát pokryť nielen väčšinu režijných výdavkov správy národného parku, ale aj kompenzácie pre vlastníkov.

2) Možnosti získania vlastných zdrojov v podmienkach Správy Národného parku Malá Fatra sú nasledovné – v najväčšej miere projektové financovanie z operačných programov EÚ, v menšej miere poskytovanie ubytovania v budove správy národného parku, platby za prednášky, či sprievody, prípadne výnosy z ťažby dreva mimo bezzásahových území.

Poznámka: Vo svojej koncepcii sa pre požadovaný rozsah nevenujem územiu ochranného pásma a tzv. voľnej krajine, avšak považujem za potrebné sa v krátkosti o tom zmieniť. Čo sa týka ochranného pásma v rámci pripravovanej zonácie sa uvažuje s jeho redukciami, s výnimkou Závrivských lazov, ktoré sú územím Natura 2000. V tzv. voľnej krajine (okres Žilina) správa národného zabezpečuje výkon ochrany prírody, pričom sú tu lokalizované ďalšie maloplošné chránené územia, ako aj územia sústavy Natura 2000 (napr. CHVU Malá Fatra). Domnievam sa však, že do budúcnosti by bolo vhodné v rámci reformy systému ochrany prírody uvažovať nad tým, aby tieto úlohy vo voľnej krajine prevzal iný subjekt. Istým spôsobom je absurdné, aby sa pracovník správy národného parku vyjadroval k zatepľovaniu paneláku na sídlisku v krajskom meste (dôležitosť nespochybňujem) namiesto sústredenia svojich odborných kapacít do vlastného územia NP. Je to však otázka do ďalšej odbornej diskusie a následného politického rozhodnutia.

Záver:

Načrtnutá vízia ďalšieho vývoja národného parku plynule nadväzuje na naštartované a rozbehnuté procesy. Keďže niektoré navrhované kroky v koncepcii si vyžadujú zmenu legislatívy, úplne naplnenie stanovených cieľov nie je plne v rukách riaditeľa správy.

20.8.2022

Ing. Gabriela Kalašová